

MEĐUNARODNA MISIJA ZA POSMATRANJE IZBORA CRNA GORA – PARLAMENTARNI IZBORI, 16. OKTOBAR 2016. GODINE

PRELIMINARNI NALAZI I ZAKLJUČCI

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Parlamentarni izbori održani 16. oktobra protekli su u takmičarskom duhu, uglavnom poštujući fundamentalne slobode. Kampanja je okarakterisana nedostatkom jasnih političkih alternativa, s izuzetkom geopolitičkih orijentacija, i prožeta ličnim napadima. Iako pluralistički, mediji nijesu koristili uredničku nezavisnost. Organi za sprovođenje izbora su ispunili sve pravne rokove, međutim, uprkos pojačanim operativnim kapacitetima i ljudskim resursima, profesionalni kapaciteti organa za sprovođenje izbora ostaju neadekvatni. Izborni dan je protekao u miru i uredno, uz nekoliko slučajeva nepravilnosti u procedurama.

Izbori su održani u skladu sa izmijenjenim zakonskim okvirom. Većina izmjena i dopuna obuhvata prethodno date preporuke. Pojedine preporuke još uvijek nijesu riješene, uključujući i one koje se odnose na nezavisan nastup na izborima i prebivalište kao uslov za sticanje prava glasa i prava da se bude biran. Osim toga, zakonski okvir i dalje nije sveobuhvatan, a pojedine nedosljednosti su povremeno dovodile do pogrešnih tumačenja.

Organi za sprovođenje izbora, predvođeni Državnom izbornom komisijom (DIK), uglavnom su radili na transparentan način i u okviru zakonski utvrđenih rokova. Međutim, uprkos povećanim operativnim i ljudskim kapacitetima, DIK i dalje nedostaju profesionalni kapacitet i snažno kolektivno vođstvo, što je povremeno dovodilo do tehničkih grešaka i političkih tenzija. Nova formula za sastav komisija nižeg nivoa omogućila je široku zastupljenost političkih partija. Zastupljenost žena u organima za sprovođenje izbora je niska, sa 3 žene od ukupno 11 stalnih članova DIK, te 37 žena od 115 stalnih članova opštinskih izbornih komisija (OIK).

Novi centralizovani i stalni birački spisak vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova na osnovu podataka izvedenih iz tri matična registra građana. Na ovim izborima upisano je ukupno 528 817 birača. Niz sagovornika Posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazilo je i dalje postojanje bojazni u pogledu tačnosti biračkog spiska. Po prvi put je uveden sistem elektronske identifikacije birača. Sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR su izrazili podršku tom sistemu kao zaštiti od mogućnosti višestrukog glasanja.

DIK je potvrdila svih sedamnaest podnešenih izbornih lista u inkluzivnom procesu, u kom je onima koji nijesu ispoštovali zakonske uslove pružena prilika da isprave greške. Iako nijednu izbornu listu nije predvodila žena, pozitivan je pomak to što su 32% kandidatkinja na listama žene. U skladu sa ranije iznešenom preporukom OSCE/ODIHR i Savjeta Evrope, birači više ne moraju da daju potpis podrške nekoj izornoj listi u prisustvu predstavnika organa za sprovođenje izbora.

Predizborna kampanja je bila takmičarska, karakterisana poštovanjem temeljnih sloboda. Članstvo u NATO je bilo centralno pitanje kampanje. Učesnici na izborima su slali opšte poruke neophodnosti sprovođenja ekonomskih, socijalnih i političkih reformi, otvaranja radnih mjesta i smanjenja iseljavanja mladih ljudi, te suzbijanja korupcije na visokom nivou. Izražene su bojazni u vezi sa finansiranjem predizborne kampanje iz inostranstva. Javne politike koje prate opšta obećanja data u kampanji često nijesu bile detaljno elaborirane. Nekoliko sagovornika je navelo Posmatračkoj misiji OSCE/ODIHR da nijesu bile uočljive značajne razlike između stavova učesnika na izborima u vezi sa javnim politikama, te da je kampanja prvenstveno bila usmjerena na lične napade.

Iako su novi propisi o finansiranju predizbornih kampanja unaprijedili odgovornost javnih institucija, nijesu osigurali odgovarajuću transparentnost objavljivanja troškova kampanje, a njihova djelotvornost tek treba da se vidi. Učesnici na izborima nijesu u obavezi da izvještavaju o troškovima kampanje prije izbornog dana, čime se ograničava transparentnost procesa. Dostupnost finansiranja političkih partija iz javnih izvora stvorila je ravnopravnije uslove za sve učesnike.

Raznoliko medijsko okruženje i dalje je politički polarizovano i nedostaje mu političko, istraživačko i dubinsko izvještavanje, kao i uredničke nezavisnosti, čime se ograničavaju analitičke informacije dostupne biračima. Učesnici na izborima su imali priliku da predstavljaju svoje stavove na javnim i privatnim medijima putem brojnih emisija, debata i okruglih stolova. Aktivno je izvještavano i o predizbornim skupovima. Mediji su sputavani odsustvom djelotvornog regulatornog ili samoregulatornog tijela, sposobnog da ih aktivno prati.

Ograničen broj prigovora podnešenih organima za sprovođenje zakona i pravosudnim organima pripisuje se nedostatku povjerenja, kao i nedostatku djelotvornosti i nepristrasnosti ovih institucija. Nepostojanje detaljnih smjernica, kao i trenutni rokovi za rješavanje prigovora koji se odnose na izbore ne osiguravaju djelotvornu zaštitu, uprkos prethodno datoj preporuci OSCE/ODIHR.

Pripadnicima nacionalnih manjina priuštena je jednaka mogućnost da učestvuju u izbornom procesu, kako kao kandidati, tako i kao birači. Jezičke razlike su bile minimalne, jer većina predstavnika nacionalnih manjina dobro poznaje službeni jezik. U pojedinim regionima, glasački listići su štampani i na albanskom jeziku.

Izborni zakon predviđa posmatranje izbora od strane međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva, kao i od strane predstavnika izbornih lista. Učešće tri grupe posmatrača sa strane civilnog društva u svim fazama izbornog procesa doprinijelo je transparentnosti izbornog procesa.

Izborni dan je uglavnom protekao uredno, sa samo nekoliko izolovanih slučajeva tenzije. Dok su glasanje i prebrojavanje pozitivno ocijenjeni, na malom broju biračkih mjesta procedura nije uvijek bila sprovedena. Tokom posmatranja, primijećeni su izvjesni tehnički problemi sa sistemom za elektronsku identifikaciju glasača prouzrokovanih povremenim nestancima struje. Tabeliranje je uglavnom pozitivno ocijenjeno, izuzev u jednoj OIK gdje protokoli u 58 slučajeva nijesu bili usaglašeni. Posmatrači iz nevladinog sektora i opunomoćeni predstavnici lista kandidata bili su prisutni na gotovo svim biračkim mjestima.

PRELIMINARNI NALAZI

Osnovne informacije

U maju 2016. godine, nakon višemjesečnih pregovora među parlamentarnim partijama, stupio je na snagu zakon kojim se implementira Sporazum o stvaranju uslova za slobodne i fer izbore, čime je omogućeno održavanje izbora u oktobru.¹ Predsjednik Filip Vujanović je 11. jula sazvao izbore za 16. oktobar.

Pobjedu na poslednjim izborima odnijela je koalicija Za evropsku Crnu Goru, koju je predvodila Demokratska partija socijalista (DPS), a koju su još činile Socijaldemokratska partija (SDP) i Liberalna partija (LP). Opoziciju su sačinjavale drugorangirani Demokratski front (DF), zajedno sa Socijalističkom

¹ Između ostalog, sporazumom je dogovoreno imenovanje četiri ministra i jednog potpredsjednika Vlade iz redova opozicionih partija. Ti ministri su imenovani u Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP), Ministarstvu finansija, Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

narodnom partijom (SNP) i Pozitivnom Crnom Gorom (PCG). DPS, na čijem je čelu sadašnji predsjednik Vlade, Milo Đukanović, na vlasti je od 1991. godine. U januaru 2015. godine, vladajuća koalicija je pretrpjela niz promjena nakon povlačenja SDP. Nova vladajuća većina formirana je kada je PCG ponudila podršku DPS. Rascjepi u okviru poslaničkih klubova i stvaranje novih partija, prvenstveno Demosa i građanske inicijative Ujedinjena reformska akcija (URA) imali su uticaja i na Skupštinu.

U Crnoj Gori je održan niz protesta opozicije nakon tijesne pobjede Filipa Vujanovića na predsjedničkim izborima 2013. godine. Od septembra 2015. godine protesti su nastavljeni kada je DF pozivao predsjednika Vlade i njegovu vladu da daju ostavku. Protesti su takođe posmatrani i kao direktno suprotstavljanje članstvu u NATO, nakon što je Crna Gora 2015. godine dobila pozivnicu za članstvo u Alijansi.²

Izborni sistem i zakonski okvir

Jednodomna crnogorska skupština ima 81 poslanika koji se biraju neposredno na četvorogodišnji mandat iz jedinstvene nacionalne izborne jedinice po sistemu proporcionalne zastupljenosti sa zatvorenim listama. Ustav predviđa slobodno, opšte i jednako pravo glasa putem tajnog glasanja. Izborne liste dobijaju pravo na mandate ako pređu cenzus od tri posto važećih glasova. Posebna pravila važe za izborne liste koje predstavljaju zajednice nacionalnih manjina.³ Osim toga, u skladu sa ranijom preporukom OSCE/ODIHR, izborni zakon treba da dodatno definiše raspoređivanje mandata za manjinske liste.⁴

Parlamentarne izbore prvenstveno reguliše izmijenjeni zakonski okvir koji uključuje Zakon o izboru odbornika i poslanika (Izborni zakon), Zakon o biračkom spisku, Zakon o finansiranju političkih subjekata i predizbornih kampanja, kao i pravila i mišljenja koja donosi Državna izborna komisija (DIK). Prije sadašnjih izbora uloženi su značajni naponi da se unaprijedi zakonski okvir kojim se regulišu izbori. Novim okvirom realizuje se niz preporuka koje su ranije davali OSCE/ODIHR i Savjet Evrope, uključujući i napore da se unaprijedi kvalitet biračkog spiska, opredijele veća sredstva za rad DIK, te imenuje nezavisan organ koji posjeduje dovoljno resursa za nadzor nad sprovođenjem propisa kojima se reguliše finansiranje predizbornih kampanja. Prebivalište je i dalje uslov za sticanje prava da se bira i da se bude biran, a kandidati ne mogu nastupati samostalno, uprkos prethodnim preporukama i suprotno stavu 7.5 Kopenhaškog dokumenta OSCE iz 1990. godine i drugim međunarodnim obavezama i standardima za demokratske izbore.⁵

Iako izborni zakonski okvir obezbjeđuje osnovne propise za sprovođenje demokratskih izbora, isti nije ni koherentan niti sveobuhvatan. Nedosljednosti u zakonskom okviru dovele su do povremenih kontroverzi i pogrešnih tumačenja.⁶ U samom izbornom zakonu se ne definišu važna pitanja, kao što su zvaničan početak predizborne kampanje, posebne odredbe za glasanje u zatvorima i procedure za tabeliranje i ponovno

² Protokol o pristupanju NATO potpisan je 19. maja 2015. godine.

³ Ukoliko nijedna manjinska lista ne pređe cenzus od 3%, ali određene liste osvoje 0,7% ili više od ukupnog broja važećih glasova, onda ta lista ima pravo da učestvuje u dodjeli do 3 mandata. Najuspješnija izborna lista koja predstavlja hrvatsku manjinu ima pravo na 1 mandat ako osvoji najmanje 0,35% važećih glasova.

⁴ Manjinski narod ili manjinska nacionalna zajednica koja čini do 15% ukupnog stanovništva u zemlji ili 1,5% u svakoj opštini stiče pravo da učestvuje u raspodjeli mandata.

⁵ U stavu 7.5 Kopenhaškog dokumenta OSCE iz 1990. godine stoji da će države učesnice „poštovati pravo građana da se, bez diskriminacije, kandiduju za političke ili javne funkcije, pojedinačno ili kao predstavnici političkih partija ili organizacija.“ Pogledati i stav 14 Opšteg komentara br. 25 Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava na Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i odjeljak 1.1.6.c [Kodeksa dobre prakse u izbornim stvarima Komisije Savjeta Evrope za demokratiju putem prava](#) (Venecijanska komisija).

⁶ Na primjer, DIK je morala da tumači pozivanje u jednom članu izbornog zakona na “biometrijske lične karte” nakon što je Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) objavilo da nacionalne lične karte nijesu biometrijske.

brojanje glasova. Manjak detalja i jasnoće brojnih odredbi stvorio je izazove u njegovoj primjeni, a DIK nije uvijek davala dovoljno smjernica za rješavanje tih propusta.⁷

Organi za sprovođenje izbora

Izbore sprovodi izborna administracija koja je podijeljena u tri nivoa: DIK, 23 opštinske izborne komisije (OIK) i 1206 biračkih odbora (BO). Dok su DIK i OIK stalna tijela koja se biraju na period od četiri godine, birački odbori se imenuju za svake izbore. DIK se sastoji od predsjednika i deset stalnih članova.⁸ Svaka OIK se sastoji od predsjednika i četiri stalna člana koje imenuju skupštine opština. Nova formula za sastav OIK omogućila je široku zastupljenost političkih partija, ali ne obezbjeđuje zastupljenost manjina, kako su to prethodno preporučili OSCE/ODIHR i Komisija Savjeta Evrope za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija).⁹ Birački odbori se sastoje od predsjednika i četiri člana, kao i njihovih zamjenika, na osnovu kandidata koje nominuju političke partije i koalicije predstavljene u skupštinama opština. Zastupljenost žena u organima za sprovođenje izbora je niska, sa 3 žene od ukupno 11 stalnih članova DIK, te 37 žena od 115 stalnih članova OIK.¹⁰

Dvadeset dana prije izbornog dana stalnim članovima DIK mogu se pridružiti ovlašćeni predstavnici svakog podnosioca izborne liste. Za ove izbore od ukupno 17 potencijalnih predstavnika, imenovano je njih 14. Nivo razumijevanja procedura i učešće predstavnika partija u procesu odlučivanja varira.

DIK je uspostavila sve tehničke preduslove za izbore i ispoštovala sve zakonske rokove. Uprkos povećanim operativnim i ljudskim kapacitetima DIK u odnosu na prethodne izbore, veliki obim posla i kratki rokovi predstavljaju veliki pritisak za zaposlene, što je u nekim slučajevima dovodilo do tehničkih grešaka.

DIK se redovno sastajala, ali nepostojanje snažnog kolektivnog liderstva, nedostaci u rukovođenju, te političke tenzije često su dovodili do neefikasnih i neproaktivnih sjednica. Sjednice DIK bile su otvorene za međunarodne posmatrače i civilno društvo, međutim, DIK je onemogućila pristup medijima svim sjednicama, uprkos zakonskoj obavezi da se to omogući. Na internet stranicama nijesu objavljeni zapisnici svih sjednica, a dnevni red i ostale informacije nijesu uvijek bili obezbijeđeni članovima u propisanom roku. Dok su neke OIK radile transparentno i održavale javne sjednice, druge su nerado obezbjeđivale tražene informacije javnosti i posmatračima. Niz stalnih članova i ovlašćenih predstavnika političkih partija kritikovao je DIK što nije preduzela sve neophodne korake da se osigura transparentnost rada organa za sprovođenje izbora.

DIK je organizovala niz obuka o procedurama tokom izbornog dana i korišćenju uređaja za elektronsku identifikaciju birača. Sami učesnici i predstavnici civilnog društva pohvalili su obuku instruktora kao sveobuhvatnu i interaktivnu. Međutim, obuka za biračke odbore koju je pratila Posmatračka misija OSCE/ODIHR često je bila nedosljedna, sa neusklađenim informacijama, a povremeno nije bilo materijala

⁷ Na primjer, zakon daje pravo imenovanja članova biračkog odbora dvijema opozicionim partijama na osnovu rezultata prethodnih lokalnih izbora, ali ne i koalicijama ili listama grupa građana. DIK je diskutovala o ovom pitanju i ostavila OIK da o tome odluče.

⁸ Četiri člana DIK predlaže parlamentarna većina, četiri parlamentarna opozicija, jedan član se imenuje među manjinskim predstavnicima koji su osvojili najveći broj glasova na prethodnim izborima, a jedan član je predstavnik civilnog društva. Predsjednika imenuje skupština većinom glasova.

⁹ Predsjednik OIK imenuje se među kandidatima koje nominuje politička partija koja je osvojila najveći broj mandata u datoj skupštini opštine na prethodnim izborima. Dva člana se imenuju na predlog opozicionih partija, a prednost se daje onima koje su osvojile najveći broj mandata na prethodnim opštinskim izborima. U stalnom sastavu 23 OIK zastupljena je 21 politička partija.

¹⁰ Od 23 predsjednika OIK samo 3 su žene.

za obuku. Osim toga, konstatovane su i nedovoljne vještine i znanja pojedinih edukatora, kao i nedovoljna zainteresovanost učesnika.

Upis birača

Svi građani sa navršених 18 godina života koji imaju prebivalište u Crnoj Gori najmanje 24 mjeseca prije izbora imaju pravo da glasaju. Dok se izbornim zakonom zahtijeva da prebivalište od 24 mjeseca neposredno prethodi izbornom danu, ta odredba ide dalje od onoga što zahtijeva Ustav, koji ne postavlja takav uslov i samo zahtijeva minimum od 2 godine bez ikakvog navođenja kada je to prebivalište moralo da se ostvari. Uslov prebivališta nije u skladu sa međunarodnim standardima, kako su to ranije konstatovali OSCE/ODIHR i Venecijanska komisija.¹¹ Osim toga, izborni zakon postavlja uslov poslovne sposobnosti za sticanje prava glasa.¹²

Registracija birača je pasivna. Novi centralizovani i stalni birački spisak vodi MUP, na osnovu podataka koji se povlače iz tri matična registra. DIK ima nadzornu ulogu u ovom procesu. Po prvi put je uveden sistem za elektronsku identifikaciju birača. Sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su svoju podršku uvođenju tog sistema, kao mjere kojom se sprječava višestruko glasanje, međutim, pojedinci su izrazili i bojazni u pogledu izazova u vezi sa funkcionisanjem samih uređaja tokom izbornog dana.¹³

Za ove izbore upisano je 528 817 birača. Unešeno je više od 132 000 izmjena u birački spisak, a svaki birač na koga su se promjene odnosile dobio je obavještenje od MUP. Svim biračima su poslata obavještenja kojima su informisani o tačnoj lokaciji biračnice i vremenu glasanja. Prema navodima MUP, nekih 10 000 građana posjeduje nevažeće lične karte i neće moći da glasaju.¹⁴

Tokom procesa verifikacije biračkog spiska, uz korišćenje automatskog sistema za identifikaciju otisaka prstiju (AFIS), MUP je utvrdio probleme sa 168 otisaka prstiju, što predstavlja 0,03% svih registrovanih birača. Uprkos malom broju grešaka utvrđenih tokom ovog procesa, a na osnovu ranijih bojazni u pogledu kvaliteta biračkog spiska, Ministar je odbio da potpiše rješenje o zatvaranju biračkog spiska do 5. oktobra, što je bio zakonski predviđen rok. To, međutim, nije imalo uticaja na sam proces.¹⁵

MUP je osnovao koordinaciono tijelo za praćenje sprovođenja izbornih zakona koji se odnose na birački spisak.¹⁶ Iako su tu inicijativu pohvalili mnogi sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR, Ministar je javno izrazio bojazan da se nedostatak podrške određenih sektora u okviru MUP odrazio na razmjenu informacija. Osim toga, iako je predstavnicima civilnog društva odobren potpun uvid u birački spisak, neki su izrazili razočarenje činjenicom što je uvid odobren prekasno da bi se obavio sveobuhvatan pregled.

¹¹ Pogledati stav 1.1.1.c.iii Kodeksa dobrih praksi u izbornim stvarima.

¹² Član 24 Ustava predviđa da se „[g]arantovana ljudska prava i slobode mogu ograničiti samo zakonom, u obimu dozvoljenim ustavom [...]“. Osim toga, lišenje prava glasa na osnovu mentalnog invaliditeta nije u saglasnosti sa članom 29 Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom.

¹³ One uključuju nestanak električne energije, kvar uređaja, kao i ograničenu obučenost osoblja na biračnicama.

¹⁴ Ovi građani ne posjeduju identifikacioni dokument.

¹⁵ Birački spisak je narednog dana potpisao Sekretar MUP.

¹⁶ To tijelo je sastavljeno od predstavnika MUP, DIK, Specijalnog tužilaštva, civilnog društva, kao i poslanika u Skupštini.

DIK i MUP su pripremili niz materijala za edukaciju glasača.¹⁷ Osim toga, MUP je otvorio i internet stranicu, servis slanja SMS poruka, kao i besplatan broj na kome birači mogu da provjere da li su upisani u birački spisak i utvrde na kom biračkom mjestu glasaju.

Registracija kandidata

Grupe građana, registrovane političke partije i koalicije mogu da kandiduju izborne liste, podržane potrebnim brojem potpisa birača.¹⁸ Da bi se promovisalo učešće žena, izborne liste moraju uključiti najmanje 30% kandidata iz redova manje zastupljenog pola, kao i da najmanje 1 od svaka 4 kandidata bude predstavnik manje zastupljenog pola.

U inkluzivnom procesu, DIK je primila i potvrdila 17 lista sa ukupno 1120 kandidata, od čega su 360 žene (32%). Nekoliko izbornih lista je prvobitno vraćeno na ispravku da bi ispoštovali zakonske uslove.¹⁹ Na čelu nijedne izborne liste se ne nalazi žena.

Izbornim zakonom se navodi da birači mogu da daju potpis podrške samo jednoj izornoj listi, što može da ograničava politički pluralizam.²⁰ Kao pozitivan pomak i u skladu sa odlukom Ustavnog suda, birači više nijesu morali da daju potpis podrške u prisustvu predstavnika OIK. DIK je uporedila liste radi utvrđivanja postojanja duplih potpisa podrške i utvrdila da ih ima.²¹ Osim toga, DIK je izrazila bojazni u pogledu zloupotrebe ličnih podataka birača od strane pojedinih političkih partija tokom procesa prikupljanja potpisa podrške. Slične bojazni su iznijele i posmatračke organizacije građana. Nije uspostavljen nikakav mehanizam putem koga bi birači mogli da provjere da li je njihov potpis zloupotrijebljen.

Okruženje u kom se vodila predizborna kampanja

Predizborna kampanja je bila takmičarska, a vodila se u atmosferi koju je u načelu karakterisalo poštovanje temeljnih sloboda. Okruženje u kom se vodila kampanja bilo je obojeno razočarenjem opozicije i civilnog društva vladajućom partijom DPS. To se manifestovalo i u stvaranju širokih predizbornih koalicija. Uz nekoliko izuzetaka, Posmatračkoj misiji OSCE/ODIHR nijesu prijavljene nikakve prepreke za vođenje predizborne kampanje.²²

Izbornim zakonom se ne navodi kada zvanično počinje period predizborne kampanje; samo se kaže da pravo na besplatno emitovanje na javnom servisu počinje na dan kada se potvrdi izborna lista. Kampanja je

¹⁷ Počev od 4. oktobra, na javnom servisu se emituju dva spota; uz nacionalne dnevne novine distribuirano je 35 000 letaka; poster i za edukaciju glasača istaknuti su na biralištima.

¹⁸ Potrebno je da politička partija ili koalicija dostavi potpise najmanje 0,8% birača na osnovu podataka o broju birača na prethodnim izborima. Od političkih partija i grupa birača koji predstavljaju nacionalnu manjinsku zajednicu zahtijeva se da dostave najmanje 1000 potpisa podrške. Za one koji predstavljaju manjinu koja čini do 2% stanovništva, uslov je 300 potpisa.

¹⁹ Neke liste nijesu ispunjavale rodnu kvotu. Druge nijesu imale svu potrebnu dokumentaciju, propisno potpisanu i pečatiranu, ili su nedostajali potpisi podrške.

²⁰ Stav 3 Kopenhaškog dokumenta OSCE iz 1990. godine, u kome se kaže da zemlje učesnice OSCE „prepoznaju važnost pluralizma u odnosu na političke organizacije.“ Pogledati i stav 77 Smjernica OSCE/ODIHR i Venecijanske komisije o propisima za političke partije iz 2010. godine kojim se preporučuje da „kako bi se unaprijedio pluralizam i sloboda udruživanja, zakonima ne treba ograničavati građanina u davanju potpisa podrške samo jednoj partiji.“

²¹ Među potvrđenih 60 000 potpisa podrške pronađeno je nekih 3000 duplih potpisa.

²² DF je tvrdio da 24. septembra u Budvi i 27. septembra u Podgorici nijesu dobili dozvolu opštinskih komunalnih službi da postavljaju scenu; međutim, DF je koristio mobilnu pozornicu. Iako su imali dozvolu, komunalna policija je pokušala da ukloni štand DF u Rožajama 27. septembra.

otpočela daleko prije nego što su sazvani izbori, kako smatraju sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR. U odsustvu konkretne zakonske odredbe, bilbordi nekoliko učesnika na izborima pojavili su se i prije nego što su učesnici podnijeli svoje izborne liste DIK.²³

Većina učesnika na izborima kampanju je vodila putem predizbornih skupova, štandova, kao i kampanju od vrata do vrata.²⁴ Sa jednim izuzetkom, nije bilo posebnih izbornih platformi namijenjenih ženama, već su žene posjećivale predizborne događaje i govorile na većini predizbornih skupova.²⁵ Pojedine političke partije su vodile predizbornu kampanju samo putem tradicionalnih medija i društvenih mreža, tvrdeći da nemaju dovoljno sredstava da organizuju predizborne skupove. Članstvo u NATO je bilo centralno pitanje kampanje. Iako su učesnici na izborima slali osnovnu poruku neophodnosti sprovođenja ekonomskih, socijalnih i političkih reformi, otvaranja radnih mjesta i smanjenja iseljavanja mladih ljudi, javne politike koje prate opšta obećanja data u kampanji često nijesu bile detaljno elaborirane. Nekoliko sagovornika je Posmatračkoj misiji OSCE/ODIHR iznijelo svoje mišljenje da, izuzev članstva u NATO, nijesu uočljive značajne razlike stavova u pogledu javnih politika među učesnicima na izborima.

Vladajuća partija je koristila kampanju da istakne svoja dostignuća, obećavala stabilnost i evropske životne standarde. Opozicija je pokušavala da iskoristi javno nezadovoljstvo dugom političkom dominacijom vladajuće partije, te sve većom nezaposlenošću i korupcijom na visokom nivou. U načelu, kampanja je prvenstveno bila usmjerena na ličnosti, a manje se fokusirala na alternativna rješenja u pogledu javnih politika.²⁶ Ton kampanje bio je konfrontirajući, a lične napade pokretali su kako opozicija, tako i, u manjoj mjeri, vladajuća partija. U poslednjoj sedmici kampanje, opozicioni učesnici na izborima, DF, Ključ i Demokrate, pokrenuli su pregovore o formiranju post-izborne koalicije sa ciljem smjenjivanja vlasti DPS. Kao reakcija na te pregovore, predsjednik Vlade je optužio opoziciju da služi stranim interesima.²⁷ Takođe, nekoliko sagovornika Posmatračke misije OSCE/ODIHR tvrdilo je da je visok nivo kvaliteta i količine materijala u predizbornoj kampanji DF, posljedica finansiranja iz inostranstva, što predstavlja povredu zakona.

Neki sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR ukazali su da je zloupotreba administrativnih resursa spriječena tokom ove kampanje uspostavljanjem Vlade izbornog povjerenja. Međutim, niz predstavnika opozicionih političkih partija i civilnog društva sa kojima se sastala Posmatračka misija OSCE/ODIHR tvrdi da je vladajuća partija uživala institucionalnu prednost nakon 25 godina na vlasti koju prelazna vlada nije mogla djelotvorno da promijeni.²⁸

Finansiranje predizborne kampanje

Zakonom o finansiranju političkih subjekata i predizbornih kampanja povećan je nivo odgovornosti javnih institucija time što se od njih zahtijeva da redovno objavljuju podatke o svojim rashodima, socijalnim davanjima, korišćenju službenih automobila i odlukama o zapošljavanju tokom izbora. Zakon predviđa i

²³ Radi se o DF, DPS, Ključu i Hrvatskoj građanskoj inicijativi (HGI).

²⁴ Posmatračka misija OSCE/ODIHR prisustvovala je 58 skupova širom zemlje, od čega 16 skupova Velike koalicije Ključ, 12 skupova DPS, 11 DF, 7 SDP, po 3 SD i Demokrate, po 2 PCG i HGI, te po 1 BP i LP.

²⁵ Skup DF održan 11. oktobra u Herceg Novom.

²⁶ Izborna lista i materijali u predizbornoj kampanji DF sadržavali su frazu „Mi ili On“, a na pojedinim materijalima je prikazan predsjednik Vlade. Kao odgovor na to, podmladak DPS je plasirao slogan „Mi smo On“.

²⁷ U intervjuu datom Rojtersu 13. oktobra, predsjednik Vlade je rekao da je „Rusija angažovala ozbiljan finansijski potencijal koji je, pretpostavljam, omogućen putem njihovih oligarha i unešen tajnim kanalima kroz Srbiju i Republiku Srpsku.“ Osim toga, o ovom pitanju su Posmatračku misiju OSCE/ODIHR informisali funkcioneri DPS.

²⁸ [Pogledati Zajedničke](#) smjernice OSCE/ODIHR i Venecijanske komisije za sprječavanje i reakciju na zloupotrebu administrativnih resursa tokom izbornog procesa.

finansiranje predizbornih kampanja iz javnih i privatnih izvora, definiše dozvoljene donacije i doprinose, te stavlja visok limit na troškove kampanje.²⁹

Dvadeset posto budžetskih sredstava za finansiranje predizbornih kampanja distribuirana se ravnomjerno na sve potvrđene izborne liste prije izbora.³⁰ Preostalih 80 posto se raspodjeljuje svim listama koje osvoje mandate u Skupštini, srazmjerno broju osvojenih mandata.³¹ Privatni doprinosi (novčani i nenovčani) mogu se prikupljati tokom predizbornog perioda od fizičkih i pravnih lica.³² Sve transakcije za finansiranje predizborne kampanje moraju se obavljati preko posebnog bankovnog računa, ali se u zakonu ne precizira kada ti računi treba da se otvore.³³ Neke partije su kasno otvorile račune za potrebe predizborne kampanje ili su prijavile malo ili nimalo dobijenih doprinosa.³⁴

Agencija za sprječavanje korupcije ima zadatak da vrši ukupni nadzor usaglašenosti predizbornih kampanja sa propisima o finansiranju kampanja. Svi učesnici na izborima su u obavezi da dostavljaju izvještaje Agenciji svakih 15 dana o doprinosima za svoju predizbornu kampanju, ali ne postoji zahtjev da se finansijski izvještaji kampanje dostave sve do 30 dana nakon izbora. Agencija je vršila kontrole i pokretala postupke protiv nekih partija za nepoštovanje zakonskih odredbi.³⁵ Sve u svemu, novi propisi nijesu osigurali odgovarajuću transparentnost objavljivanja podataka o rashodima za predizborne kampanje prije izbornog dana.³⁶

Mediji

U Crnoj Gori postoji raznovrsno medijsko okruženje, sa medijima koji su podijeljeni po političkim linijama. Na medijsku scenu utiče i nedostatak djelotvornog regulatornog ili samoregulatornog tijela, sposobnog da aktivno prati rad medija. Posljednjih godina je ukazivano na bojazni u pogledu napada i vidova pritiska na novinare i medije. Predstavnica OSCE za slobodu medija (RFoM) skrenula je pažnju na nekoliko takvih slučajeva.³⁷

Izborni zakon propisuje opšte uslove za praćenje predizborne kampanje u medijima. Zakonom o elektronskim medijima ne reguliše se konkretno medijsko praćenje predizborne kampanje, ali se daju opšta

²⁹ Politički subjekat može da troši do iznosa ukupno opredijeljenih sredstava iz budžeta za predizborne kampanje (nekih 1 930 000 EUR) plus maksimalni iznos sredstava koja se mogu prikupiti iz privatnih donacija (nekih 680 000 EUR).

³⁰ Ministarstvo finansija je za nedelju dana odložilo isplatu ovih sredstava zbog nedostupnosti poreskih identifikacionih brojeva.

³¹ U 2015. godini ukupno 4 075 005 EUR je raspoređeno parlamentarnim političkim partijama, od čega za DPS 1 207 409 EUR, DF 895 495 EUR, SNP 452 778 EUR, SDP 412 531 EUR, PCG 372 284 EUR, BS 211 296 EUR, FORCA 171 049 EUR, HGI 130 802 EUR i LP 130 802 EUR.

³² Doprinosi od strane fizičkih lica ograničeni su na 2 000 EUR, a od strane pravnih lica na 10 000 EUR godišnje jednom političkom subjektu.

³³ Budući da izborni zakon ne navodi jasno kada počinje predizborna kampanja, pojedini učesnici na izborima su zagovarali tezu da nijesu bili u obavezi da otvore račun za potrebe predizborne kampanje dok njihove predizborne liste nije potvrdila DIK.

³⁴ Agencija za sprječavanje korupcije objavila je dva izvještaja BS (ukupno doprinosa u iznosu od 5 500 EUR), jedan DF (10 275 EUR), četiri Demokrata (2 260 EUR), četiri DPS (680 025 EUR), jedan PCG (500 EUR), jedan SD (16 910 EUR) i dva SDP (4 000 EUR).

³⁵ Pokrenuti su postupci protiv Ključa, DF i SD.

³⁶ Ranije je OSCE/ODIHR dala preporuku da se osnaži transparentnost finansijskih izvještaja za predizborne kampanje, te da se razmotri rješavanje nedostataka i nejasnoća na koje je ukazala Grupa država Savjeta Evrope protiv korupcije (GRECO).

³⁷ Pogledati saopštenja za štampu RFoM od [18. oktobra 2015.](#) godine i [19. oktobra 2015.](#) godine.

pravila u pogledu sadržaja programa i plaćenih reklama. Ti uslovi su dodatno razrađeni opštim pravilnicima koje donosi Agencija za elektronske medije (AEM) kojima se zahtijeva da se vijesti predstavljaju objektivno, precizno i nepristrasno. Osim toga, elektronski mediji su u zakonskoj obavezi da usvoje i pridržavaju se internih pravilnika zasnovanih na principu ravnopravnosti. Privatni emiteri su uveliko zanemarili taj zahtjev, jer ne postoje sankcije u zakonu za neusvajanje ili nepoštovanje takvih pravilnika. Svaki emiter je u obavezi da odobrava sadržaj reklama. Reklame bi trebalo da budu ograničene na devet minuta po satu. AEM je zanemarila taj propis tokom predizborne kampanje.³⁸

AEM ima zakonsku obavezu da nadzire poštovanje zakonskog okvira od strane medija. Ima pravo da izdaje upozorenja, izriče novčane kazne ili da privremeno ili trajno oduzima dozvole. U dva slučaja AEM je reagovala na reklame u okviru predizborne kampanje DF, negativno usmjerene protiv DPS.³⁹ Osim toga, izdala je zvanično upozorenje javnom servisu zbog nedoličnog postupanja kandidata DF tokom debate. AEM je obavijestila Posmatračku misiju OSCE/ODIHR da je tokom perioda predizborne kampanje pojačala svoje kapacitete za praćenje medija, ali još uvijek nije objavila rezultate. Osim toga, osnovan je privremeni skupštinski odbor za praćenje primjene izbornog zakonodavstva u odnosu na medije, ali bez ovlašćenja da izriče sankcije.

Nacionalni javni servis Radio-televizija Crne Gore (RTCG) ispoštovao je zakonske obaveze da obezbijedi besplatno vrijeme učesnicima na izborima za predstavljanje predizbornih skupova i izbornih reklama, a organizovao je i sedam debata.⁴⁰ Iako to nije zakonski zahtjev, RTCG je svakoj partiji omogućila po 30 minuta za predstavljanje njihovih programa i po 60 minuta za intervju sa njihovim liderima, čime su obezbijedili dodatnu besplatnu platformu za predstavljanje stavova.⁴¹

Rezultati monitoringa medija koji je sprovodila Posmatračka misija OSCE/ODIHR ukazuju na to da, iako su mediji pružili priliku učesnicima na izborima da predstave svoje stavove tokom intervjua i debata, informativni program se uglavnom bavio događajima u vezi sa predizbornim kampanjama najvećih političkih partija sa malo detaljnog izvještavanja o njihovim platformama.⁴² Posebno je RTCG odlučila da se uzdrži od uredničkih intervencija prilikom praćenja predizbornih skupova. Umjesto toga su prihvatili i emitovali snimke predizbornih skupova i drugih događaja u predizornoj kampanji koje su pripremale i dostavljale same partije. Takva odluka je spriječila RTCG da detaljno izvještava o kampanji.

Rezultati praćenja medija takođe ukazuju na to da je Pink M pokazao jasnu pristrasnost u svojim informativnim emisijama, favorizujući DPS, te ocrnjujući opozicione partije. DPS je posvećeno 17% politički relevantnog informativnog programa za vrijeme trajanja predizborne kampanje, uglavnom u pozitivnom tonu, dok su DF i Ključ dobili 32%, odnosno 11% u negativnom tonu. Prilikom izvještavanja, komentari novinara su bili pomiješani sa selektivnim predstavljanjem činjenica, a rijetko su dozvoljavali učesnicima na izborima da odgovore. Nasuprot tome, TV Vijesti su pokazale drugačiji pristup time što su DPS, DF i Ključ posvetili 17%, 14% i 14% programa, sa kritičkijim stavom prema DPS.

³⁸ Tokom praćenja medija od strane Posmatračke misije OSCE/ODIHR, utvrđeno je da nekoliko političkih reklama prevazilazi zakonski limit, uključujući i reklamu DPS koja je trajala 110 minuta i 50 sekundi.

³⁹ Dvije plaćene reklame DF koje opisuju DPS kao „Mila i njegovu lopovsku družinu“ su prikazane, a zatim uklonjene na inicijativu emitera. Druge reklame DF u kojima se prikazuje aktivista DPS koji pljačka prolaznika i lider koji se okoristio putem korupcije nesmetano su emitovani.

⁴⁰ I privatni emiteri su organizovali niz debata, međutim Milo Đukanović nije učestvovao.

⁴¹ Svi učesnici na izborima su iskoristili vrijeme predviđeno za intervju, a 16 ih je iskoristilo vrijeme za predstavljanje programa.

⁴² Posmatračka misija OSCE/ODIHR je svela monitoring medija u periodu od 12. septembra do 14. oktobra i podrazumijevao je udarne termine (18.00-00.00) na pet TV stanica – RTCG-1, Atlas, Pink M, Prva i Vijesti, te četiri dnevne novine – Dan, Dnevne novine, Pobjedu i Vijesti.

TV Prva i Atlas uglavnom su se fokusirale na izvještavanje sa predizbornih skupova određenih učesnika na izborima. Međutim, dok je TV Atlas obezbijedila za DF, Ključ i DPS 18%, 18%, odnosno 16% programa.⁴³ TV Prva je najveći dio svoga izvještavanja posvetila DPS -17% i SD - 8%, dok je Ključu i DF posvećeno 10%, odnosno 8%. Praćenje kampanje u štampanim medijima bilo je slično onom na televiziji. Dnevni listovi Dnevne novine i Pobjeda uglavnom su predstavljali Vladu i DPS u pozitivnom svjetlu, dok su oštro kritikovali DF. Dnevni listovi Dan i Vijesti, nasuprot tome, vidno su podržavali koaliciju Ključ, a kritički se odnosili prema vladi i DPS.

Prigovori i žalbe

Prigovore o kršenju izbornih prava mogu da podnose birači, kandidati i podnosioci izbornih lista nadležnoj izbornoj komisiji, sa Ustavnim sudom kao krajnjom žalbenom instancom.⁴⁴ Prigovori koji se odnose na upis birača podnose se MUP, a žalbe Upravnom sudu. Rokovi za blagovremeno podnošenje i razmatranje prigovora su kratki.⁴⁵ OSCE/ODIHR je ranije dao preporuku da se preispitaju važeći rokovi, kao i da se uvedu detaljne smjernice za rješavanje izbornih sporova kako bi se osigurala djelotvorna pravna zaštita.⁴⁶

Prije izbornog dana, podnešen je mali broj prigovora OIK, uglavnom u vezi sa formiranjem biračkih odbora.⁴⁷ Upravnom sudu nijesu ulagane žalbe u pogledu upisa birača. Osim toga, Specijalno tužilaštvo je primilo niz prigovora u vezi sa nepreciznošću biračkih spiskova, kupovinom glasova, navodnim prevarama sa identifikacionim dokumentima.⁴⁸ Ograničen broj prigovora podnešenih organima za sprovođenje zakona i sudskim instancama pripisuje se nedostatku povjerenja, kao i nedostatku djelotvornosti i nepristrasnosti ovih institucija.

Učešće nacionalnih manjina

Pripadnici nacionalnih manjina imaju prilike da učestvuju u izbornom procesu, kako kao kandidati, tako i kao birači. Mnogi sagovornici sa kojima se sastala Posmatračka misija OSCE/ODIHR su, međutim, konstatovali da se značajan broj pripadnika nacionalnih manjina odlučuje da podrži veće političke partije, a ne partije konkretne nacionalne manjine, usljed primijećenih prednosti u pristupu mogućnostima zaposlenja.

Dozvoljeno je vođenje kampanje na jezicima nacionalnih manjina. Poster na albanskom jeziku slobodno su istaknuti u onim područjima gdje u značajnom broju žive etnički Albanci. I druge partije nacionalnih manjina su takođe isticale svoje materijale u predizbornoj kampanji, međutim, nije primijećen nijedan na romskom jeziku. Široko su korišćena oba zvanična pisma crnogorskog jezika, latinica i ćirilica. Međutim, mnogi sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR su konstatovali da se upotreba ćiriličnog pisma ponekad posmatra kao znak kojim se njen korisnik identifikuje sa srpskim jezikom. Na predizbornim skupovima su pripadnici nacionalnih manjina bili aktivno uključeni u kampanje većih političkih partija,

⁴³ TV Atlas je suspendovala informativni program 25. septembra zbog štrajka zbog neisplaćenih zarada tokom šest mjeseci.

⁴⁴ Protiv odluka, postupanja ili propusta biračkih odbora prigovori se podnose OIK, protiv OIK podnose se DIK, a žalbe na odluke DIK podnose se Ustavnom sudu.

⁴⁵ Za dostavljanje prigovora ili žalbi na odluku rok je 72 sata, 24 sata da se odluči o prigovorima i žalbama pred izbornim komisijama, 48 sati za odlučivanje o žalbama pred Ustavnim sudom. Ustavni sud je 14. oktobra 2015. godine odbio inicijativu Upravnog suda koji smatra da su rokovi za žalbe na upis birača kratki.

⁴⁶ Stav 5.10 Kopenhaškog dokumenta OSCE iz 1990. godine predviđa da „svako ima djelotvoran način zaštite od upravnih odluka kako bi se garantovalo poštovanje temeljnih prava i osigurao pravni integritet.“

⁴⁷ SDP se žalila na odluke o sastavu biračkih odbora u Andrijevi i Nikšiću. DIK je odbila obje žalbe.

⁴⁸ U avgustu je, na zahtjev opozicije, Specijalni državni tužilac preuzeo nadležnost za izborne povrede.

međutim, kandidati koji su pripadnici nacionalnih manjina uglavnom se nalaze na izbornoj listi DPS. Nije uočen nijedan veći incident koji se tiče izbora, a koji bi mogao ukazivati na etničke tenzije ili značajnu diskriminaciju zajednica nacionalnih manjina.

Glasački listići su štampani na crnogorskom jeziku, sa dvojezičnim verzijama na crnogorskom i albanskom jeziku koje su dostupne na biralištima u područjima sa značajnim brojem onih koji govore albanski jezik.

Posmatrači iz nevladinog sektora i međunarodni posmatrači

Izborni zakon predviđa angažovanje posmatrača sa strane nevladinog sektora i međunarodnih organizacija, kao i predstavnike izbornih lista. Tri veće grupe posmatrača sa strane nevladinog sektora: Centar za monitoring i istraživanje (CEMI), Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) su aktivno vršili posmatranje predizbornog perioda na svim nivoima organa za sprovođenje izbora. Predstavnici MANS su sproveli sveobuhvatan pregled biračkog spiska i u više prilika izrazili svoje bojazni u vezi sa njegovom tačnošću. CDT je pokrenuo kampanju „glasaj slobodno“ koja se fokusirala na informisanje građana o njihovim pravima.

Izborni dan

Izborni dan je uglavnom protekao uredno, osim nekih izdvojenih slučajeva tenzije. Dok je otvaranje biračkih mjesta i glasanje generalno pozitivno ocijenjeno, na nekoliko posmatranih biračkih mjesta, postupak brojanja nije sproveden u skladu sa procedurama. Posmatrači iz civilnog društva i opunomoćeni predstavnici kandidatata izbornih lista bili su prisutni na skoro svim glasačkim mjestima, doprinoseći transparentnosti procesa.

Međunarodni posmatrači su ocijenili otvaranje kao dobro ili veoma dobro u 94 posto od 80 posmatranih biračkih mjesta. Biračka mjesta otvorena su sa zakašnjenjem u 18 biračkih mjesta, nekad zbog tehničkih problema sa EVID i neadekvatne raspodjele zadataka među članovima BO. Nijedna od ovih nepravilnosti nije u značajnoj mjeri uticala na proces. Posmatrači su mogli da nesmetano prate proces u 97 posto posmatranih slučajeva.

Glasanje je ocijenjeno kao dobro ili veoma dobro u 97 posto posmatranja. Pravila o identifikaciji definisana zakonom dosljedno su primijenjena u 98 posto slučajeva. EVID nije adekvatno funkcionisao u 6 posto posmatranja, uglavnom usljed kraćih nestanaka struje. U većini ovih slučajeva BO su nastavili proces glasanja koristeći vizuelnu identifikaciju birača, i to nije imalo negativan uticaj na proces. U 22 posto posmatranih biračkih mjesta, birači nijesu pronađeni na biračkom spisku za određeno biračko mjesto, ipak, u 89 posto ovih slučajeva BO je pružio pomoć biraču da pronađe tačno biračko mjesto. Pored toga, grupno/porodično glasanje bila je najčešće posmatrana nepravilnost u oko 3 posto biračkih mjesta, a neovlašćena lica bila su prisutna u 3 posto posmatranih biračkih mjesta sa samo 1 posto njih koji su se miješali u proces glasanja. Polovina posmatranih biračkih mjesta nije bila dostupna licima sa invaliditetom.

Proces zatvaranja i brojanja ocijenjen je kao dobar ili veoma dobar u 66 od 74 posmatranja, ipak, postojali su proceduralni problemi kod preostalih 8 posmatranih biračkih mjesta. Ovi problemi su se odnosili na rad BO i članova sa nedostatkom znanja i razumijevanja procedura. Procedura određivanja validnosti glasakih listića sprovedena je u 72 posto posmatranih slučajeva.

Transparentost procesa brojanja ocijenjena je kao dobra ili veoma dobra u 68 posmatranih biračkih mjesta. Miješanje u rad BO zapaženo je u 6 posmatranih biračkih mjesta.

Tabeliranje koje su posmatrali međunarodni posmatrači ocijenjeno je pozitivno u svim osim jednog slučaja, pri čemu su OIK sprovele većinu procedura. OIK u Podgorici i Nikšiću nijesu završile tabeliranje do 03:00h i odlučile su da prekinu i nastave kasnije u toku dana. Pored toga, OIK u Bijelom Polju identifikovala je probleme u 58 od 103 protokola BO koji nijesu bili usaglašeni i pozvala je više BO da ponove proceduru brojanja.

Na izborni dan 117 žalbi o navodnim krivičnim djelima, kao što je kupovina ličnih karata, pritisak na, i podmićivanje birača, predato je Specialnom tužiocu od strane grupa posmatrača iz civilnog društva. Pored toga, vladala je zabrinutost zbog obustave rada internet servisa Viber i WhatsApp. Vlasti su obavijestile o pritvoru 20 lica pod sumnjom da će izvršiti terorističke napade na dan izbora.

*Verzija ovog izvještaja na engleskom jeziku je jedini zvanični dokument.
Dostupan je i neslužbeni prevod na crnogorskom jeziku.*

INFORMACIJE O MISIJI I IZRAZI ZAHVALNOSTI

Podgorica, 17. oktobar 2016. godine – Ovaj dokument Preliminarnih nalaza i zaključaka predstavlja rezultat zajedničkih napora Kancelarije OSCE za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR), Parlamentarne skupštine OSCE (OSCE PA) i Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PACE). Urađena je procjena s ciljem da se utvrdi da li su izbori bili u saglasnosti sa obavezama OSCE i drugim međunarodnim obavezama i standardima za demokratske izbore, i u skladu sa nacionalnim zakonskim okvirom.

Predsjedavajući OSCE je imenovao Margaretu Cederfelt za specijalnu koordinatorku i liderku kratkoročne posmatračke misije OSCE. Azay Guliyev je bio na čelu delegacije OSCE PA. Aleksandar Pocij je bio na čelu delegacije PACE. Roman Jakić je šef Posmatračke misije OSCE/ODIHR, imenovan 8. septembra.

Svaka od institucija, uključenih u Međunarodnu misiju za posmatranje izbora (IEOM) prihvatila je Deklaraciju o načelima za međunarodno posmatranje izbora iz 2005. godine. Ovaj dokument Preliminarnih nalaza i zaključaka dostavlja se prije završetka izbornog procesa. Krajnja ocjena izbora dijelom će zavisiti od sprovođenja preostalih faza izbornog procesa, uključujući i brojanje, tabeliranje i objavu rezultata, te rješavanje potencijalnih prigovora ili žalbi nakon izbornog dana. OSCE/ODIHR će objaviti sveobuhvatan konačni izvještaj, uključujući i preporuke za potencijalna unaprijeđenja nekih osam sedmica nakon završetka izbornog procesa. OSCE PA će svoj izvještaj predstaviti na sastanku Stalnog odbora u Beču u februaru. PACE će svoj izvještaj predstaviti na sastanku Stalnog komiteta u Nikoziji 25. novembra.

Posmatračka misija OSCE/ODIHR uključuje 12 eksperata u glavnom gradu i 12 dugoročnih posmatrača raspoređenih širom zemlje. Tokom izbornog dana angažovano je 198 posmatrača iz 39 zemalja, uključujući i 142 dugoročna i kratkoročna posmatrača koje je rasporedio OSCE/ODIHR, kao i 42-članu delegaciju OSCE PA i 14-članu delegaciju PACE. Otvaranje birališta posmatrano je na 80 biračkih mjesta, a glasanje je posmatrano na 679 biračkih mjesta širom zemlje. Brojanje je posmatrano na 74 biračka mjesta, a tabeliranje u svim 23 OIK.

Posmatrači žele da zahvale nadležnim organima na pozivu da posmatraju izbore, te Državnoj izbornoj komisiji i Ministarstvu unutrašnjih poslova na njihovoj pomoći. Takođe izražavaju zahvalnost drugim

državnim institucijama, političkim partijama i organizacijama civilnog društva, te predstavnicima međunarodne zajednice na saradnji.

Za sve dodatne informacije molimo da kontaktirate:

- Roman Jakič, šef Posmatračke misije OSCE/ODIHR u Podgorici (+382 20 673 924);
- Thomas Rymer, portparol za OSCE/ODIHR (+48 609 522 266) ili Tamara Otiashvili, savjetnica OSCE/ODIHR za izbore u Varšavi (+48 695 808 829);
- Iryna Sabashuk, OSCE PA šefica administracije za posmatranje izbora (+45 60 10 81 73);
- Odjeljenje PACE za komunikaciju, PACE (+33 388 41 31 93)

Adresa Posmatračke misije OSCE/ODIHR:

Apart Hotel Premier, VI sprat, 81000 Podgorica

Tel: +382 20 673 924

E-mail: office@odihr.me

Website: <http://www.osce.org/odihr/elections/montenegro/245866>